

Havsleden

Ledens längd: 13 km

Gångtid: 2-3 timmar

Blå markering på stolparna.

Framkomligheten är god för

barnvagnar och rullstolar mellan

Landskrona och Borstahusen.

Citadellet

- 1 Anläggningen byggdes under mitten av 1500-talet av den danske kungen Christian III. Med Kärnan i Helsingborg och befästningarna i Landskrona och Malmö, ville han skapa ett bra kustförsvar och öka kontrollen över handeln i Öresund. Huvudlängan, spärrmurarna och hörnrundlarna är ursprungliga, även om krig och ombyggnader förändrat utseendet genom seklerna. Vallarna med omfattande bastioner och vallgravar byggdes av svenskarna 1667-75 och gjorde Citadellet till Nordens modernaste fästning. Landskrona Citadell är Sveriges enda bevarade jordvallsfästning.

När Citadellet vid slutet av 1700-talet inte längre behövdes för stadens försvar, användes den väl befästa anläggningen istället som fängelse fram till 1940. Under andra världskriget var det militärt område och man var tvungen att ha passersedel för att få gå över bron in på citadellområdet. Vid krigsslutet fungerade byggnaderna som flyktingmottagning och fram till 1953 hade över 20 000 flyktingar fått en tillfällig fristad på Citadellet.

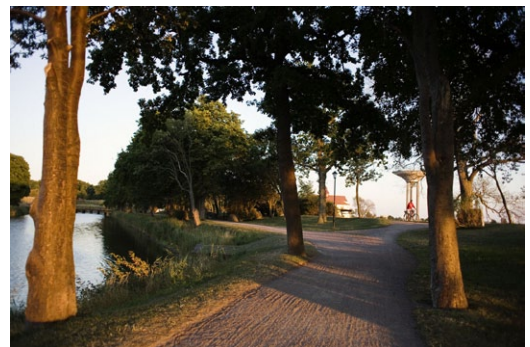
- 2 Strandpromenaden, Linjen, har sedan den kom till varit många favoritpromenad. När författarinnan Selma Lagerlöf i slutet av 1800-talet bodde i Landskrona gick hon gärna längs havet och njöt av utblicken mot sundet. Ibland tog hon med sina elever och höll undervisningen ute, något som då var ovanligt och fick en del kolleger att höja på ögonbrynen.

Fiskeläget

- 3 Borstahusen började byggas på 1770-talet, när fisket i Öresund fick ett nytt uppsving. Bröderna Jöns och Rasmus Andersson Borste var de första som slog sig ner. De byggde sina hus ungefär där handpumpen står på stejlebacken nedanför Nedre gatan 68. Bröderna Borste var båda fiskare.

Citadellet med odlingar.

Linjen, många favoritpromenad.

Borstahusen har fortfarande yrkesfiskare och man kan köpa fisk nere i hamnen. Där brukar det vara gott om måsar och trutar som håller koll på om det går att komma åt något av fiskebåtarnas fångst och blåsiga höstdagar ska man hålla utkik efter havsfågel.

I hamnen ligger också Pumphuset - ett kulturhus med konsthall, museum, butik och krog. Förr innehöll det den stora pump som pumpade havsvatten upp till Säbyholms sockerbruk där sockerbetorna tvättades innan de togs in i fabriken. Ibland fungerade det också som lokstall. Det gick nämligen en betjärnväg rakt igenom fiskeläget, där betor som skeppades från Ven transporterades upp till bruket.

På sommaren förvandlas Borstahusen till ett badparadis och det är trångt på Cement och på "plagen". På 1920-talet började landskronabor som inte hade råd eller lust att betala inträde till kallbadhusen i stan att åka ut till stränderna vid Borstahusen för att bada havsbad. En del tog Rothoffs bussar ut från stan. Busslinjen hade startat 1901 och var landets första busslinje i stadstrafik.

Erikstorps kungsgård

- 4 Erikstorp har varit Landskronas egendom ända sedan början av 1500-talet, då kung Hans skänkte gården till staden. Inkomsterna från gården skulle användas till att underhålla befästningsverken och andra byggnader i staden. Den upphörde att vara kungsgård, men namnet har blivit kvar. Förmodligen är den uppkallad efter Erik av Pommern som grundade Landskrona på 1400-talet.

Erikstorp arrenderades ut och det har varit många familjer som drivit jordbruket. En av de driftigare var familjen Gjørloff som hade gården 1775-1838. Handelsman Erik Gjørloff satte igång att modernisera och rusta upp husen så det blev en representativ sommarbostad. Här satt den 19-åriga Sara Gjørloff en sommar och kommenterade i sin dagbok det stillsamma livet på Erikstorp; brunnsdrinkning, middagsgäster och promenader ner till stranden där fiskarnas nybyggda hus ligger. Hon kallar dem Borstahusen. Sara gifte sig och flyttade till Lund, men kom ofta till Erikstorp. Ibland hade hon med sig sin vän, den unge diktaren Esaias Tegnér. Idag är drivs Erikstorp som restaurang och konferensanläggning.

Lill-Olas

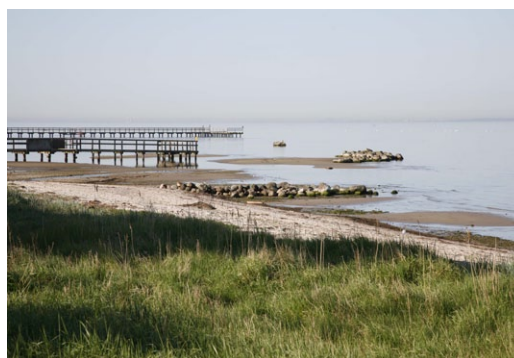
- 5 Här finns en planterad strandskog med svarttall och bergtall. Mellan Säbybäcken och Wallabäcken breder fina långrunda badstränder ut sig. Längre norrut blir havet mindre badvänligt. Havet är dock fortfarande grunt och rikt på stora stenar som året om är lämpliga sittplatser för sjöfågel. Norr om Landskronas golfbana, som har två 18-hålsbanor, finns betade strandängar och bördig åkermark. Betesmarken har en fin flora med bl a mandelblom. Nära stranden har det anlagts några dammar för att gynna sällsynta groddjur bl a grönfläckig padda. I golfbanans norra del finns en trädrad som markerar den gamla sockengränsen mellan Härslövs och Säby socknar.

Borstahusen

Erikstorps kungsgård på 60-talet.

Lågvattnet vid badplatsen i Lill-Olas en tidig vårdag.

Sandbergen

- 6 Norr om golfbanan reser sig de imponerande Sandbergen som stupar brant ner i havet. Det är samma typ av formationer som bildar Vens backafall. Under stormar och oväder kan kraftiga ras ske och en bit av branten störtar ned i havet. De nakna erosionsbranterna uppskattas av backsvalor som gräver sina bohålor i den lösa jorden. Det finns även många insekter som är beroende av torra, soliga och varma miljöer utan skuggande vegetation. Här och var tränger grundvatten fram i branterna vilket gynnar växt och djurlivet ytterligare.

Hilleshögs dalar

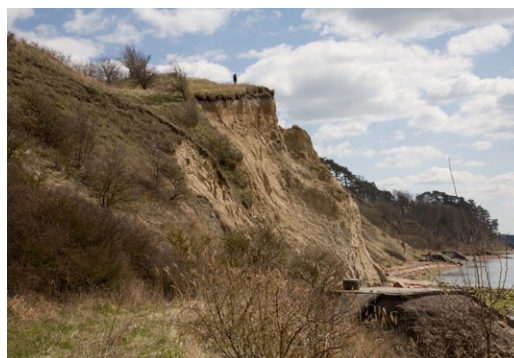
- 7 Området är ett spännande naturreservat som sträcker sig från kusten upp till vägen mellan Landskrona och Helsingborg. Dalarna betas av nötboskap och här finns både torra och fuktiga partier där grundvatten tränger fram. Här och var ser man spår efter tegelindustrin med bl a tegellagda vägar. I skogen finns gott om döda träd och i naturvårdssammanhang brukar man påpeka att död ved ger liv. Här trivs mycket småfågel och insekter som utnyttjar de murknande träden. På de lite torrare betesmarkerna som inte har gödslats hittar man bl a gullviva, backklöver, tulkört och sommarfibbla. Se även Sandbergsleden och Sundviksleden.

- 8 Längs detta kustparti syns också spåren av försvarslinjen Karl XII skansar. Kungen oroade sig för nya danska landstigningsförsök längs Öresundskusten och därför lät han bygga en försvarslinje mellan Helsingborg och Landskrona. Det var inte populärt bland traktens bönder som skulle göra arbetet. De skickade ut sina unga pojkar och flickor att bygga vallarna av jord och torv och de kvadratiska skansarna. På sträckan mellan Sjöhusen och Rustningshamn finns spår av fem skansar. På våren täcks de av blommande gullvivor.

- 9 Branterna kring Rustningshamn har NATURA 2000 status vilket innebär att området innehåller naturtyper (och arter) som är av gemensamt intresse för EU och skall därför bevaras och vårdas.

Ålabodarna

- 10 Mellan vägen och klinten ligger husen tätt tillsammans i det genuina fiskeläget. Man sa att tre makter sen gammalt dominerade livet i Ålabodarna: sillen, brännvinet och fromheten. Sillen för att den var ryggraden i ekonomin, brännvinet för att det kunde behövas en sup efter allt slit på sjön och för att det som smugelvara gav goda extrainkomster och fromheten som strömmade från psalmsången i frikyrkokapellet. I detta fiskeläge växte skalden Gabriel Jönsson upp. Hela hans författarskap är tydligt präglat av kuststräckan från Borstahusen till Helsingborg och av Ven. Han skildrade ständigt sin barndoms landskap. I dikten Arv skrev han:

När havet stormar in rasar en bit av Sandbergen och backsvalorna kan bygga sina bohål i branten. I förgrunden syns ett Per Albinfort.

Utsikt från Sandbergen mot Glumslöv.

Karl XII:s skansar kan fortfarande skönjas i landskapet.

Branterna kring Rustningshamn.

*Och när det redes mig en grav
där Glumslövs källsprång gå
skall det på stenen stå:
Självsjöng jag blott en liten stund.
Sjung för mig evigt, Öresund!*

Gabriel Jönsson ligger begravd på Glumslövs kyrkogård och där kan ni läsa inskriptionen på stenen.

Fiskeläget

Fiskeläget växte långsamt fram under 1700-talet, men uppsvinget kom först i slutet av 1800-talet. De äldsta husen var låga, smala och byggda av gult tegel. De nyare som kom till på 1880-talet var både större och högre och många hade frontespis ut mot gatan. En hamn byggdes också under slutet av 1800-talet och det blev en lättnad för fiskarna att kunna ha båten i Ålabodarna. Tidigare fick de ha små båtar de kunde dra upp hemmavid eller större som låg i hamn i Landskrona. Det måste tagit emot att efter en hård arbetsdag också behöva gå den milslånga vägen hem.

I Ålabodarna lever man ständigt med havet och kustlinjen förändras av erosionen. Vissa stormar stannar kvar i minnet, som julstormen 1902 då både den gamla vägen och ett av husen försvann ut i det dånande havet. I den stormen gick också barken Activ på grund norr om fiskeläget. Hon drogs aldrig loss, utan man plockade ner så mycket man kunde på plats och höll auktion på det. Ännu in på 50-talet kunde man se vraket efter henne.

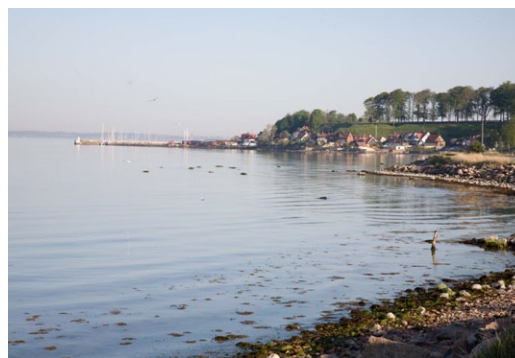
Örenäs slott

- 11 Parken sträcker sig ner till fiskeläget och man skymtar den stora huvudbyggnaden. Örenäs är ett av de sista slotten som byggdes i Sverige. Det stod klart 1918 och hade då kostat byggherren och sockerfabriksägaren Carl Tranchell den ofattbara summan av en miljon kronor.

Tidigare låg på platsen familjen Posses egendom Maryhill. Dottern Amelie, som blev författare och omtalad skribent, har skildrat livet på Maryhill i en av sina böcker – I begynnelsen var ljuset. Numera fungerar Örenäs som konferensanläggning.

Norr om Ålabodarna

- 12 Trakten är rik på fornlämningar och flera monumentala gravhögar kan beskådas. Norr om Ålabodarna finns en landets bäst bevarade gånggrifter från senare delen av stenåldern (4200 – 1800 fKr). Längre inåt land finns flera gravhögar, ättehögar, från bronsåldern. Ofta har gravhögarna en vacker och spännande flora som ger en vink om hur markerna varit innan heläkersbygden tagit över. Högarna byggdes för att synas och det krävdes stora gräsmarker för att få grästorv till byggmaterial. Man har räknat ut att det gick åt sju hektar grästorv för att bygga en stor ättehög. Utgrävningar har visat att de ofta var inhägnade av pallisader eller en ring av sten, en så kallad fotkedja.

Vy över Ålabodarna.

Ida Persson-Johansson från Ålabodarna mjölkar. 1920-tal.

Ute i vattnet syns fortfarande rester av Activ som strandade här julen 1902. Bilden är tagen 1950.

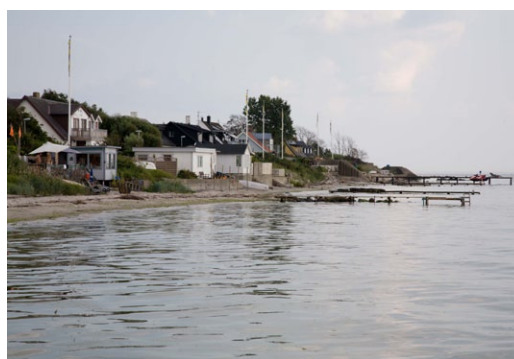
Örenäs slott.

13 Mellan Ålabodarna och Fortuna löper en smal stig uppe på krönet på de ca 10 m höga kustbranterna. Det är också möjligt att vandra längs stranden eller på markvägar mot Fortuna. I södra änden finns några dammar som minner om att även här har funnits ett tegelbruk. Fortuna har sitt ursprung i ett typiskt fiskarsamhälle där båtarna drogs upp på stranden.

I Fortuna skeppades tegel till Helsingborg från bruket vid Nytorp. Teglet lastades av kvinnorna som körde ut det på rullebörar, eller i bästa fall med häst och vagn ut i sjön så långt man kunde. Sedan lastades det om till pråmar, som fördes ut till skutorna som låg för ankar en bit ut i det långgrundna vattnet. Skutorna lastade ett par tusen tegel och gjorde en tur per dag.

Utsikt norrut från Ålabodarna.

Fortuna samhälle.

Havsleden/The Seaside Trail

